

УДК [316.354:351.74](477.54)

Олексій Олександрович СЕРДЮК,

кандидат соціологічних наук, доцент,

заступник завідувача науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5733-6432>

БЕЗПЕКА ТА ДОВІРА: МОНІТОРИНГ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ПРО РОБОТУ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Одним з успішних прикладів співпраці академічної спільноти та практичних підрозділів правоохоронних органів є щорічне моніторингове соціологічне дослідження «Публічна безпека та довіра до правоохоронних органів», яке проводиться на регулярній основі з 2013 року [1-5] Харківським національним університетом внутрішніх справ (науково-дослідною лабораторією з проблем протидії злочинності) спільно із Соціологічною асоціацією України та Головним управлінням Національної поліції в Харківській області. Цей дослідницький проект підтримано Консультативною місією Європейського Союзу [6]. Крім того, дослідження є компонентом комплексної регіональної Програми забезпечення публічної безпеки і порядку та протидії злочинності на території Харківської області на 2020–2022 роки, у минулі роки воно виконувалось в межах аналогічних програм. Воно також включено до Плану заходів на 2021–2023 роки з реалізації стратегії розвитку Харківської області на 2021–2027 роки.

У ході дослідження вимірюються ключові показники громадської думки про ефективність роботи правоохоронних органів Харківщини, такі як: рівень довіри до правоохоронних органів (поліції у цілому, патрульної поліції, прокуратури, служби безпеки України та суду, який не є правоохоронним органом, але у свідомості громадян завершує умовну ланку правоохоронного процесу), сприйняття рівня та динаміки злочинності, ефективність виконання покладених на поліцію завдань, поведінкові маркери, що відбивають стан забезпечення публічної безпеки та порядку.

Унікальною рисою дослідження є визначення ключових проблем правоохоронної діяльності на місцевому рівні й очікувань місцевих мешканців від правоохоронних органів, що направлено на таргетування (націлювання або орієнтацію) конкретних завдань у роботі поліції та правоохоронних органів узагалі на потреби місцевої громади. Задля цього респондентам ставились відкриті запитання: «Які найбільш гострі проблеми, пов'язані із захистом правопорядку, існують у вашому місті (селищі, селі)?» та «Чого ви очікуєте від місцевих правоохоронних органів?». Контент аналіз висловлювань місцевих мешканців дозволяє побудувати т.з. «дерево проблем» [1, с. 83] та порівняти його з пріоритетними завданнями, встановленими адміністративним шляхом.

Українським законодавством закріплено практику врахування громадської думки для оцінювання роботи поліції як один із головних компонентів поліцейської реформи. По-перше, у законі України «Про Національну поліцію», так, у ч. 3 ст. 11 цього зазначено, що «рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції», також на це вказано у ст. 86 та ч. 1 ст. 87. По-друге, у порядку проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 № 58 (публікація – Урядовий кур'єр від 15.02.2018 № 32), який визначає механізм проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції, принципи, індикатори та механізм оцінювання. По-третє, у наказі Національної поліції України від 07.05.2018 № 449 «Про визначення критеріїв оцінювання діяльності органів і підрозділів Національної поліції України», який визначає три критерії оцінювання: 1) рівень довіри населення до Національної поліції України; 2) результати внутрішнього опитування поліцейських щодо рівня задоволеності службою, їх мотивації й управлінської діяльності керівництва; 3) результативність та ефективність діяльності органів і підрозділів Національної поліції України щодо виконання пріоритетів, визначених Планом основних заходів на відповідний рік.

Харківським національним університетом внутрішніх справ задовго до прийняття вказаних нормативних актів велась робота, спрямована на втілення європейських та світових стандартів

організації поліцейської діяльності [7-8]. На початку 2000-х років на Харківщині було проведено низку експериментів з упровадження моделі community policing у діяльність поліції на місцевому рівні, одним з основних компонентів цих експериментів було оцінювання громадської думки про роботу поліції. Ці експерименти виявились результативними, були високо оцінені керівництвом МВС, неодноразово повторювались [9], але не отримували продовження внаслідок закінчення зовнішнього фінансування та відсутності централізованої політики з боку керівництва МВС. Наразі модель community policing знайшла підтримку з боку керівництва Національної поліції у вигляді проекту «Поліцейський офіцер громаді», підготовку яких нещодавно було розпочато на базі Харківського національного університету внутрішніх справ.

Методика дослідження «Безпека та довіра» включає 2 методи збору інформації: 1) опитування віч-на-віч за місцем проживання респондентів із використанням паперового опитувальника (N=4500) за двоступеневою квотною вибіркою (на першому рівні – обрання населеного пункту, на другому рівні – квотна за ознаками статі та віку в населеному пункті: м. Харків – N=1530; Харківська область – N=2970.); 2) інтернет-опитування (веб-опитування). У 2020 році внаслідок пандемії COVID-19 для збирання первинних даних використовувався тільки метод інтернет-опитування [1, с. 6]. Усього було зібрано 13160 відповідей, із яких 8473 – повних (опитувальник заповнено повністю), із них м. Харків – N=2086, Харківська область – N=6387. Дані опитування віч-на-віч та інтернет-опитування відрізняються, але зміни основних показників відбуваються синхронно, що дозволяє зробити висновок – дані, незалежно від способу їх збирання, показують однакову динаміку (збільшення або зменшення показників). Дані інтернет-опитування виявляються ближчими до даних загальнонаціональних опитувань, проведених іншими соціологічними дослідницькими організаціями, тому ми у подальшому плануємо орієнтуватись саме на методологію інтернет-опитування, тому що вона швидко і без додаткових витрат дозволяє отримувати валідну інформацію.

Висновок: за 7 років регулярного дослідження була відпрацьована методика та методологія інтернет-опитування, яка не потребує грошових витрат і може бути реалізована шляхом адміністративних зусиль органів державної влади та місцевого самоврядування. Це дозволяє масштабувати дослідження «Безпека та довіра» на інші регіони України. Перевагою цього дослідження є орієнтація на виявлення місцевих проблем на рівні районів області та обласного центру, чого не дозволяють зробити загальнонаціональні опитування віч-на-віч внаслідок їх великої собівартості. І, наприкінці слід зазначити, що провідна роль академічної наукової спільноти у реалізації подібного дослідницького проекту певною мірою гарантує його незалежність від адміністративних зловживань, зміни методології та процедури, а також дозволяє прозоро обговорювати усі проблемні аспекти у експертному та науковому колі.

Список бібліографічних посилань

1. Сердюк О. О. Публічна безпека та довіра до правоохоронних органів 2020 : за результатами досліджень 2013–2020 років, проведених у Харківській області : [монографія] / Сердюк О. О., Бобро Н. В., Щербакова І. В., Кузіна І. І., Даниленко І. В. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Голов. упр. Нац. поліції в Харків. обл. – Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. – 151 с. <https://doi.org/10.32631/sf2020>
2. Сердюк О. О. Публічна безпека та довіра до правоохоронних органів 2019 : За результатами досліджень 2013–2019 років, проведених у Харківській області : [наук. звіт] / Сердюк О. О., Базима Б. О. ; вступ. слово: Д. Швець ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Голов. упр. Нац. поліції в Харків. обл. – Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2019. – 228 с. – DOI: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.17933.6960>
3. Сердюк О. О. Публічна безпека та довіра до правоохоронних органів : За результатами досліджень 2013–2018 років, проведених в Харківській області : [наук. звіт] / Сердюк О. О. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Голов. упр. Нац. поліції в Харків. обл. – Харків: ХНУВС, 2018. – 128 с. – DOI: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.12963.50721>.
4. Сердюк О. О. Публічна безпека та довіра до правоохоронних органів : За результатами досліджень 2013–2017 років, проведених в Харківській області : [монографія / Сердюк О. О., Бугайчук К. Л. ; за заг. ред. Сокурєнка В. В.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Голов.

упр. Нац. поліції в Харків. обл. – Харків : ХНУВС, 2017. – 360 с. – Режим доступу: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/1487>.

5. Сердюк О. О. Публічна безпека та довіра до поліції: результати соціолого-кримінологічного дослідження громадської думки / Сердюк Олександрович, Баранник Олена Борисівна, Щербакова Ірина Василівна // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». – 2016. – Вип. 37. – С. 129–135. – Режим доступу: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/78>.

6. Serdyuk A. Sociological monitoring «Public safety and trust to law enforcement agencies» as a step to developing Community Policing in Kharkiv region / Alexey Serdyuk, Timothy G. Shilston, Valerii Sokurenko // Visnyk of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series «Sociological studies of contemporary society: methodology, theory, methods». – 2017. – Vol. 39. – P. 194–201. – Режим доступу: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/1526>.

7. Бандурка А. М. Взаимодействие милиции и населения: к итогам харьковского эксперимента : монография / Бандурка А. М., Бек А., Голованова М. В. и др. Харьков : Нац. ун-т внутр. дел, 2003. 288 с.

8. Бандурка О. М., Соболев В. О., Московец В. І. Партнерські відносини між населенням та міліцією : підручник. МВС України, Нац. ун-т внутр. справ. Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. 352 с.

9. Діалог поліції та громади як соціальна технологія впровадження принципів community policing у місцевій громаді : метод. рек. / О. П. Копіна, О. С. Мірошник, О. О. Сердюк ; Фонд Місц. Демократії ; Лаб. мир. рішень ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : [ХНУВС], 2018. – 124 с. DOI 10.13140/RG.2.2.18466.94404

Одержано 18.11.2020

УДК 342.9

Маргарита Сергіївна СИРОМ'ЯТНИКОВА,

*науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем забезпечення діяльності поліції
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3861-1400>*

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ УГОДИ ПРО ПОДАТКОВИЙ КОМПРОМІС ТА ПОДАТКОВОЇ АМНІСТІЇ

Проблеми правового регулювання забезпечення сплати податків характеризуються актуальністю, оскільки забезпечення податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів є запорукою виконання соціальних зобов'язань держави. Правові інститути угоди про податковий компроміс та податкової амністії мають суттєве значення у забезпеченні надходжень до бюджетів. Саме тому вивчення правового статусу суб'єктів угоди про податковий компроміс та податкової амністії є актуальним.

У законодавстві та доктринальних розробках українських науковців запропоновані наступні визначення податкового компромісу та податкової амністії. На думку дослідника Т. Г. Голованя, податковий компроміс – це режим звільнення від юридичної відповідальності платників податків та/або їх посадових (службових) осіб за зниження податкових зобов'язань із податку на прибуток та/або податку на додану вартість [1, с. 58]. І. О. Трубін визначає податковий компроміс як рішення податкового органу, прийняте за погодженням із платником податків у межах адміністративної апеляційної процедури та узгоджене з керівником податкового органу вищого рівня, стосовно задоволення частини скарги такого платника під зобов'язання останнього погодитися з рештою податкових зобов'язань, нарахованих контролюючим органом [2, с. 41].

В українському законодавстві підстави і порядок застосування податкового компромісу врегульовані у підрозділі 9-2 «Особливості уточнення податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств та податку на додану вартість під час застосування податкового компромісу» розділу